

Devatero řemesel, desáté farář

Rozhovor s Milanem M. Horákem

Farář Milan M. Horák působí v pražském sboru Obce křesťanů již více než dva roky a stará se také o vznikající sbor v Pardubicích. Po letech studia a služby v Německu se vrátil do Prahy, aby zde doplnil kněžský sbor církve usilující o prohloubené duchovní křesťanství a spojené se zakladatelem antropozofie Rudolfem Steinerem.

Čtyřiatřicetiletý kněz musel ke svému povolání projít delší cestou. Je vystudovaný matematik a má, jak sám říká, devatero řemesel: pracoval jako programátor, zahradník, překladatel, soukromý učitel, prodavač i pečovatel o duševně postižené – a tím výčet jeho profesí ještě zdaleka nekončí. Jako druhou vysokou školu absolvoval kněžský seminář ve Stuttgartu a na jaře roku 1997 přijal v Obci křesťanů kněžské svěcení. Od té doby se věnuje výhradně kněžské službě a také své rodině, neboť řády Obce křesťanů nevyžadují po duchovních celibát.

• Jak dlouho u nás působí Obec křesťanů a jakým způsobem vznikla?

• V Praze se objevila Obec křesťanů v polovině dvacátých let, krátce po svém vzniku, k němuž došlo v roce 1922. Byla založena v Německu po první světové válce, v době mohutných pohybů v evropském křesťanství. Mnoho lidí tehdy pociťovalo hluboké zklamání tradičními církvemi, které během války žehnaly zbraním na obou stranách tohoto hrozného konfliktu, a hledali novou cestu ke křesťanství. Součástí tohoto hledajícího proudu byl u nás například vznik Československé církve husitské. V německy mluvících zemích se skupina protestantských i katolických teologů a kněží obrátila na Rudolfa Steinera, který byl se svou antropozofií veřejně známou osobností. Tito lidé byli proniknuti přesvědčením, že skutečnost kolem nás nemůžeme rozdělovat na svět víry a svět vědy, a současně, že člověk může a má sám sebe zdokonalovat. A protože právě to jsou i hlavní postuláty antropozofie, Rudolf Steiner v odpovědi na jejich hledání uspořádal několik přednášek a nakonec pro zakládanou Obec křesťanů vypracoval i rituální texty, které Obec dodnes používá.

• V Obci se rovněž zpívají písně německého básníka Christiana Morgensterna.

• Ano, Morgenstern sice již v době založení Obce křesťanů nežil, ale patřil do duchovního proudu spojeného s antropozofií a stýkal se mnohými z pozdějších zakladatelů. V Obci se při slavení Obřadu posvěcení skutečně zpívají písně, jejichž texty Morgenstern napsal. Mystické básně tohoto autora představují u nás poměrně neznámou stránku jeho tvorby, přestože jsou hlavní částí jeho díla. Já sám jsem některé Morgensternovy básně překládal a musím říci, že je to velmi obtížná práce, neboť tento velký básník si uměl doslova hrát s jazykem.

• Ačkoliv o antropozofii u nás existovala určitá známost i v dobách komunismu, o Obci křesťanů se téměř nevědělo. Jaké byly její osudy v českých zemích?

• Činnost Obce u nás nebyla ve skutečnosti nikdy přerušena. Ale život Obce těžce postihly zákazy, z nichž první na její činnost uvalili nacisté a další dva pak komunisté. Přesto Obec pracovala v podzemí dál. Její ilegální činnost je spojena se jménem dnes již nežijícího faráře Josefa Adamce, který se stal doslova legendární postavou, ovšem známou více za hranicemi než u nás. Nacistickému ani komunistickému režimu se přes veškerou snahu nepodařilo činnost Obce vymýtit, ale jenom zatlačit do soukromí rodin a bytů. Když potom v roce 1990 Obec svou činnost obnovila i veřejně, byla dlouhá léta strávená v podzemí vidět i na vyšším věku jejích členů. Ale mladí lidé začali přicházet. Dnes má Obec svůj hlavní sbor v Praze a filiální – či jak my říkáme újezdní – sbory v Pardubicích, Brně, Olomouci a v Ostravě. To vše obstarávají tři faráři.

• Což je hodně, nebo málo?

• Můžeme se na to dívat ze dvou hledisek. K péči o to, co zde již je, jsou naše síly dostatečné. Ale protože zájem o Obec pomalu, ale stále roste, musíme hledět do budoucnosti. A nemáme na starosti jen vlastní duchovní práci, ale i další věci. Musíme například vydávat literaturu, které je mnoho a je velmi potřebná. Již několik let vychází náš sborník Okruh a střed, který vydáváme čtyřikrát do roka, a každé číslo představuje tematický celek. Také se snažíme působit na veřejnosti, abychom šířili myšlenky, které pokládáme za důležité. Nejde nám přitom pouze o to, aby se Obec křesťanů rozrůstala, ale usilujeme o náboženskou obnovu jako takovou, k níž je Obec jen prostředkem. Obec křesťanů sama není cílem.

• A co je tedy vaším cílem?

• Tady bych navázal na Lukáše Pražského, který byl prvním teologem Jednoty bratrské. Říkal, že tři věci jsou opravdu potřebné: víra, naděje a láska. A všechno ostatní, včetně Bible, veškeré náboženské praxe, dokonce i samotné existence církve jsou jenom věci pomocné, neboť pomáhají, aby člověk dosáhl těch prvních tří. My se snažíme lidem v naší době znovu otevírat náboženskou cestu. Náboženství je nám oblastí, kde člověk pěstuje svůj vztah k duchu, neboť právě porušený vztah k duchu je příčinou porušenosti mnoha dalších věcí ve světě. Veškeré naše konání ve světě je možné jenom skrze náš vztah k duchu a tento vztah vytváří naše cíle, dává nám vědomí odpovědnosti, vede ke spravedlnosti. Jsou to duchovní skutečnosti. Nakolik zde obстоjíme, záleží na našem vztahu k duchu. Proto usilujeme o obnovení vztahu člověka k duchu, a prostředkem je nám naše náboženská praxe.

DUCHOVNOST A POLITIKA

• Co myslíte, patří vztah k duchovním věcem třeba i do veřejného života, do politiky?

• Domnívám se, že i v politice má otázka vztahu k duchu určité místo. Ale v tom smyslu, že politika by především měla nechávat duchu dostatečnou svobodu.

Nemůžete si dát do politického programu, že budete pěstovat vztah k duchu. V oblasti politiky se lidé scházejí, jednají spolu a musejí dospět k určitému souhlasu. A pak je zde oblast, kde každý člověk individuálně bojuje na své cestě. I tady se mohou lidé scházet a vzájemně si na cestě pomáhat, ale vždy jenom na základě osobního rozhodnutí. Člověk se například rozhodne a chodí na bohoslužby do Obce křesťanů nebo do římsko-katolické církve či ke starokatolíkům nebo na kroužek buddhistické meditace. Svou cestu či cesty si vybral a nepotřebuje zde získávat souhlas s celkem společnosti. Samotná politika by se měla především snažit, aby nestrkala ruce tam, kam nemá, a naopak uvolňovala prostor svobodnému hledání ducha. Nejde přitom pouze o náboženství, ale také třeba o oblast školství, kde si musíme klást otázku, nakolik děti utvářet podle předem připravených forem a nakolik v nich probouzet svobodného člověka, který si sám své formy vytváří.

• Netypickým politikem je u nás Václav Havel, který vždy tvrdil, že politika nemá být lhaním. Ale skutečnost je asi jiná, jak dosvědčuje valná část veřejného mínění, pro které se slovo politika rovná nepravdě. Může či dokonce má jít do politiky člověk, který smýšlí duchovně?

• Vidím zde dvě věci, které se v ideálním případě doplňují. První z nich je otázka, jak já sám si vedu na své životní cestě. Druhá, jak dokážu s jinými lidmi, kteří mají třeba odlišné názory a úplně jiné životní cesty a cíle, dospět k nějakému souhlasnému stanovisku. Druhá otázka je oblastí politiky, zatímco první hledá odpověď, co já individuálně mohu do společného života vnést. To se ovšem týká každého, ať je politik, nebo uklízečka. Rozdíl je jinde. Mohu svůj individuální příspěvek přinášet z moci ducha, anebo – jak Němci hezky říkají – »z prázdného břicha« čili nazdařbůh, bez znalosti cíle, jen pod tlakem okolností nebo podle svých osobních tužeb. Takto jedná člověk v případě, že nemá ve svém životě žádnou duchovní nit. Samozřejmě by bylo vhodné, aby lidé, kteří jdou do politiky, měli svou osobní duchovní cestu. Ale také je třeba si uvědomit, že Václav Havel nahrazuje v politice něco, co by vůbec nemuselo být doménou profesionálních politiků, jen kdyby se lidé dostatečně zajímali o společné věci. Ostatně to, co říká, by mohl říkat, i kdyby prezidentem nebyl.

KŘESŤANSTVÍ A ANTROPOZOFIE

• Pro vaši obec je významná antropozofie a její zakladatel Rudolf Steiner. Já sám mám zkušenost, například z oblasti medicíny, waldorfských škol či biodynamického zemědělství, že to, co Steiner říká, prostě »funguje«. Jak se díváte na antropozofii jako farář?

• Zmiňoval jsem už ony dva pilíře, které tvoří jádro antropozofie. A z vlastní zkušenosti vím, že když se jich člověk snaží držet, dojde vždy k něčemu smysluplnému. Nelze rozdělovat svět na část, kam smíme a kam nesmíme, na vědu a víru. Musíme celý svět považovat za náš vlastní, můžeme ho celý poznávat a proměňovat, ale také za něj neseme zodpovědnost. A druhou věcí je, že i já sám na sobě mohu a mám pracovat. Tak, jak jsem přišel na svět, jsem jenom polotovar, a tu druhou polovinu si musím dopracovat sám. Pokud jde o konkrétní výsledky práce Rudolfa Steinera, bylo by možné uvést mnoho dalších oblastí, kde antropozofie přináší své plody, například také antropozofickou léčebnou pedagogiku,

kteřá zahrnuje práci s postiženými dětmi i dospělými. Z toho všeho můžeme brát povzbuzení, že Steiner stavěl na uvedených dvou pilířích a že vážně usiloval na obou polích. Antropozofie znamená nejen další a další poznávání světa, ale zahrnuje i druhou polovinu, jednání. Když totiž poznám, že něco je špatně a mělo by to být jinak a nechám to tak být, je to jen polovina poznání. O celé poznání jde až tehdy, když věci svým úsilím proměňuji do správné podoby.

• Každý se může přesvědčit, že antropozofii lze využít v praxi a například v zemědělství její pomocí dosahovat vyšších výnosů bez vykořisťování půdy a zatěžování hnojivy; přesto o ni lidé nemají zájem. Zkuste třeba dnešním zemědělcům vykládat, jak v půdě působí astrální a éterné síly! Proč tomu tak je?

• Právě proto, že jsme jako lidstvo ztratili spojení s duchem. A zde leží také jeden z úkolů Obce křesťanů. Třeba se to někomu může zdát šílené, stejně jako tradičnímu zemědělci připadají šílené biodynamické metody, ale tím, že se v Obci modlíme a děláme bohoslužby, pracujeme pro to, aby v budoucnu lidé mohli právě tyto věci přijímat. To je jeden z důsledků naší činnosti. A myslím, že některé výsledky osmdesátileté práce Obce křesťanů se již ve světě dají pozorovat.

• O existenci duchovního světa mohou přesvědčovat i důkazy, například prostřednictvím hypnotizovaných osob, které dokáží přesně rozlišit mezi svěcenou a obyčejnou vodou a podobně. Nebo dokáží vnímat určité světelné jevy doprovázející slavení eucharistie a vidět, jak někteří lidé přistupující k přijímání v sobě nesou světlo. A jiní ne.

• Na to nepotřebujete hypnotizovanou osobu. Mnoho věcí lze doložit například pomocí obrazců, které se tvoří při růstu krystalů, či při proudění vody. Takové pokusy prováděl v minulosti například dr. Schwenk a je na nich možné rozlišit duchovní kvality vody související třeba s modlitbou. Podobné pokusy provádí jeden současný japonský badatel a rovněž na nich lze zřetelně ověřit právě působení modlitby. Ale to všechno jsou jen vedlejší efekty náboženské cesty a hlavní je vždy v člověku samotném. Nejde přece o to, že velebný pán provádí v kostele nějaký obřad. Důležité je, aby lidé, kteří se účastní určitého náboženského života, sami sebe proměňovali a začalo v nich zářit světlo.

• Nehrozí člověku, který se vydá po cestě ducha, že spadne do pasti pocitu sebeuspokojení a vlastní výjimečnosti? Zním takové případy. Jak se farář brání vlastní ješitnosti?

• Čím více se kdo snaží předávat zkušenosti, které získává na své osobní cestě k duchu, tím více mu toto nebezpečí samozřejmě hrozí. Pozice učitele může být i nebezpečná. Jedinou obranu vidím v tom, že člověk jde dál svou vlastní cestou, trpělivě a důsledně. I když občas třeba šlápne vedle, vždy znovu a znovu se na ni vrací zpět. Farář musí myslet na cestu následování Krista, na cestu služebníka, doslova otroka Božího. Cokoli člověk následující Krista dělá, tím dává sebe samého Bohu k dispozici, aby Bůh skrze něj působil ve světě. Jediné, co já mohu sám ze

sebe udělat, je, že mu překážím. Proto, když se něco povede, je to díky Bohu, když ne, je to kvůli mně. Ale to, co tady říkám, se dá pochopit i úplně špatně. Je to už věc mystická, o které se normálně mlčí, ne proto, že by byla něčím tajným, ale že se velmi těžko vyjadřuje. Když se pokusíte něco takového vysvětlit, může se stát, že se vám druzí vysmějí, protože slova jsou zde zoufale nedokonalá.

A stejně tak se může přihodit, když začnu mluvit o své snaze bojovat s pýchou, že můj posluchač bude právě tohle pokládat za pýchu. I když člověk váží každé slovo, tak vždycky trochu lže. Nikdo nikdy nemůže dostat do slov pravdu úplně. Vždycky říkáme jenom náznaky a doufáme, že druhý je pochopí správně. Jinak to v tomto hmotném světě není možné.

Připravili Pavel TOMAN a Jiří KUCHAR